

УДК 334.716

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Маркіна Ірина Анатоліївна, завідувач кафедри менеджменту, д. е. н., професор, Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, e-mail: iriska7@ukr.net, тел.: +380503277896

Потапюк Ірина Петрівна, доцент кафедри менеджменту, к. е. н., Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, e-mail: radost3s@bigmir.net, тел.: +380501360322

Iryna Markina, Head of the management chair, D. Sc. (Econ.), Professor, Poltava state agrarian academy, Poltava

Iryna Potapiuk, Associate Professor of management chair, PhD in Economics, Poltava state agrarian academy, Poltava

I. Markina, I. Potapiuk. Threats to economic security enterprise: theoretical aspects.

The article deals with theoretical aspects of management of economic safety of the enterprise. Determined that the economic security of the enterprise is providing this state of functioning, which involves the achievement of positive socio-economic impact through profit and meet the needs of consumers and employees. Revealed that the economic security system protects your company from external and internal threats, securely retains and effectively uses its material and financial potential. One of the main and challenging tasks security is forecasting and prevention of threats, not the analysis of those effects occurring after a security breach. Forecasting the development of any phenomenon is the basis for practical solutions. It is advisable to include the relevant adverse factors both short- and long-term actions with immediate and delayed result to threats to the security of the enterprise. The analysis of the definition of «threat». A threat is defined as a real opportunity to influence the action intentional or unintentional character which violates the stability of functioning of the enterprise, causing tangible and intangible losses. Selected key components of threats to the activities of the enterprise (condition, phenomenon, event, or action) and their causes. Identified destabilizing factors of threats to economic security at different levels of the hierarchy of the organizational-economic structures (the General decline in production, a breakdown of the financial system, the growth of social tension, the criminalization of society and the economy, the further weakening of competitiveness, etc.). Made own classification of threats taking into account industry-specific characteristics of the entity. Identified the most significant threats to the economic security of the enterprise by degrees. It is confirmed that for any enterprise there are always threats coming from the external environment or arising within the enterprise.

Маркіна І. А., Потапюк І. П. Загрози економічній безпеці підприємства: теоретичний аспект.

У статті розглянуті теоретичні аспекти щодо управління економічною безпекою підприємства. Зокрема, визначено, що економічна безпека підприємства – це забезпечення такого стану функціонування підприємства, який передбачає досягнення позитивного соціально-економічного ефекту шляхом одержання прибутку та задоволення потреб споживачів і працівників підприємства. Виявлено, що саме система економічної безпеки захищає підприємство від зовнішніх та внутрішніх загроз, надійно зберігає та ефективно використовує її матеріальний і фінансовий потенціал. Доведено, що одним із головних і складних завдань безпеки є прогнозування та попередження загроз, а не аналіз їх негативних наслідків після порушення безпеки. Саме прогнозування розвитку будь-якого явища виступає основою для практичних рішень, тому до загроз безпеці доцільно віднести відповідні несприятливі чинники як коротко-, так і довгострокової дії, як із миттєвим, так і з сповільненим результатом прояву. Здійснено аналіз дефініції «загроза». Загрозу визначено як реальну можливість впливу дії навмисного чи ненавмисного характеру, що порушує стійкість функціонування підприємства, завдає йому матеріальних та нематеріальних збитків. Виділено основні компоненти загроз діяльності підприємства (умова, явище, подія або дія), визначені причини їх виникнення. Здійснено власну класифікацію загроз з урахуванням специфічних галузевих особливостей суб'єкта господарювання. Виокремлено найбільш значимі загрози економічній безпеці підприємства за ступенями.

Маркіна І. А., Потапюк І. П. Угрозы экономической безопасности предприятия: теоретический аспект.

В статье рассмотрены теоретические аспекты по управлению экономической безопасностью предприятия. В частности, определено, что экономическая безопасность предприятия - это обеспечение такого состояния функционирования предприятия, которое предполагает достижение положительного социально-экономического эффекта путем получения прибыли и удовлетворения потребностей потребителей и работников предприятия. Выявлено, что именно система экономической безопасности защищает предприятие от внешних и внутренних угроз, надежно хранит и эффективно использует ее материальный и финансовый потенциал. Доказано, что одной из главных и сложных задач безопасности является прогнозирование и предупреждение угроз, а не анализ их негативных последствий после нарушения безопасности. Именно прогнозирование развития любого явления выступает основой для практических решений, поэтому к угрозам безопасности целесообразно отнести соответствующие неблагоприятные факторы как кратко-, так и долгосрочного действия, как с мгновенным, так и с замедленным результатом проявления. Осуществлен анализ дефиниции «угроза». Угрозу определено как реальную возможность влияния действия преднамеренного или непреднамеренного характера, которая нарушает устойчивость функционирования предприятия, наносит ему материальные и нематериальные убытки. Выделены основные компоненты угроз деятельности предприятия (условие, явление, событие или действие), определены причины их возникновения. Осуществлено собственную классификацию угроз с учётом специфических отраслевых особенностей предприятия. Выделены наиболее значимые угрозы экономической безопасности предприятия по степени.

Постановка проблеми. Постійний розвиток ринкових відносин зумовлює підвищення ефективності господарювання. Тому важливою передумовою розвитку підприємств у ринковій економіці є ефективне управління економічною безпекою. Саме цей аспект забезпечує успішне протистояння підприємства впливу негативних факторів зовнішнього середовища, а також його розвиток за наявності конкурентоспроможних переваг. А отже, управління безпекою підприємства постає однією із найбільш важливих і актуальних проблем з теоретичної та практичної точок зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі значна увага приділяється безпеці загалом та економічній безпеці підприємств, зокрема. Фундаментальною основою означеного дослідження є публікації численних науковців: С. Афонцева, О. Ареф'єва, М. Бендикова, З. Варналій, С. Ілляшенко, Н. Капустіна, А. Козаченко, І. Кузнецова, О. Ляшенко, Є. Овчаренка, І. Плетнікової, А. Соловійова, Т. Сухорукова та ін. Сформульовані в працях названих вище вчених наукові концепції, положення, висновки і рекомендації посідають важливе місце в сучасній теорії управління економічною безпекою й дозволяють якомога глибше усвідомити важливість і складність вирішення досліджуваної проблеми. Разом з тим низка важливих питань потребують ще нагального вивчення.

Мета статті полягає у поглибленні теоретичних аспектів щодо управління економічною безпекою підприємства, зокрема визначенні та характеристики загроз суб'єктів господарювання.

Результати дослідження. Головною складовою забезпечення безпеки підприємства загалом вважають економічну безпеку суб'єкта господарювання. У перекладі з грецького «безпека» означає «володіти ситуацією», тобто безпека – це такий стан суб'єкта, при якому ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища є незначною [16].

З огляду на це, економічна безпека підприємства – це забезпечення такого стану функціонування підприємства, який передбачає досягнення позитивного соціально-економічного ефекту шляхом одержання прибутку та задоволення потреб споживачів і працівників підприємства.

Як правило, для будь-якого підприємства, незалежно від його розміру або сфери діяльності, завжди існують загрози розвитку, які надходять ззовні або виникають усередині підприємства. Саме система економічної безпеки захищає підприємство від зовнішніх та внутрішніх загроз, надійно зберігає та ефективно використовує її

матеріальний і фінансовий потенціал.

На думку вчених, загрозами економічній безпеці підприємства виступають потенційні або реальні події, пов'язані як з об'єктивними природними або техногенними факторами, так і з діями фізичних або юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності і можуть призвести до припинення його діяльності або до економічних та інших втрат [17].

На нашу думку, одним із головних і складних завдань безпеки є прогнозування та попередження загроз, а не аналіз їх негативних наслідків після порушення безпеки. Саме прогнозування розвитку будь-якого явища виступає основою для практичних рішень, тому до загроз безпеці доцільно віднести відповідні несприятливі чинники як коротко-, так і довгострокової дії, як з моментальним, так і з відкладеним результатом прояву.

З огляду на зазначене вище доцільно зазначити, що рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти (менеджери) можуть уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовища [9].

І в літературі, і на практиці часто терміни «небезпека» та «загроза» вживаються разом, доповнюючи один одного. Разом з тим, загроза – це крайня міра небезпеки (безпосередня небезпека), а небезпека – це можлива (потенційна загроза) в обмежених масштабах. Загальним у змісті загрози і небезпеки є їх можливість заподіяти той або інший збиток безпеці.

Отож, загрози економічній безпеці підприємства – це дія дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації.

Існують різні тлумачення поняття «загроза». Розглянемо визначення означеної дефініції різними авторами. Результати аналізу досліджуваного нами поняття подано у табл. 1.

Розглянувши різні точки зору багатьох науковців, слід зазначити, що автори використовують різноманітні визначення поняття «загроза», але більшість із них виокремлюють такі ключові компоненти загроз діяльності підприємства, як умова, явище, подія або дія.

Таблиця 1

Аналіз дефініції поняття «загроза»

№	Автор	Визначення
1	ЗУ «Про основи національної безпеки України» [1]	Загрози національній безпеці – це наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України.
2	Абрамов В. [2]	Під загрозою розуміється сукупність умов, процесів, факторів, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них і суб'єктів господарської діяльності.
3	Афонцев С.А. [3]	Загрози економічній безпеці – це ендегенні та екзогенні шоки економічного чи політичного походження, здатні викликати дестабілізацію національної або міжнародної економічної системи.
4	Балабанов І.Т. [4]	Загроза – це подія, що може відбутися або не відбутися, наслідки якої (в разі здійснення) можуть бути негативними, нульовими або позитивними.
5	Бендіков М.А. [5]	Загроза – це такий розвиток подій, в результаті якого з'являється можливість, або підвищується ймовірність порушення нормального функціонування підприємства і недосягнення ним своїх цілей, зокрема нанесення підприємству будь-якої шкоди.
6	Варналій З.С. [10]	Загроза – це сукупність умов і факторів, які створюють небезпеку для реалізації економічних інтересів, яка в свою чергу може створювати різноманітні ризики.
7	Варнес Д. [26]	Загроза – це ймовірність виникнення в певний момент часу та в межах

		даних територій явища, що потенційно здатне уражати людей і завдавати матеріальних збитків.
8	Вікіпедія [11]	Загроза — можлива небезпека. Будь-які обставини або події, що виникають у зовнішньому середовищі, які можуть бути причиною порушення політики безпеки інформації і (або) нанесення збитків автоматизованій системі.
9	Гапоненко В.Ф. [6]	Загроза – це такий розвиток подій, внаслідок яких збільшується можливість або з'являється вірогідність порушення нормального функціонування підприємства та заподіяння збитків.
10	Грунін О.А. [7]	Загроза – це намір завдати шкоди.
11	Дубецька С.П. [8]	Загроза – це потенційна чи реальна подія (процес), що здатна порушити стійкість та розвиток підприємства чи призвести до припинення його діяльності.
12	Зима Л.Н. [12]	Загроза – це негативна дія на економічну безпеку підприємства.
13	Качинський А.Б. [13]	Загроза – це явище з прогнозованими, але неконтрольованими небажаними подіями, що можуть у певний момент часу в межах даної території завдати шкоди здоров'ю людей, спричинити матеріальні збитки тощо.
14	Корольов М.І. [15]	Загроза – це зафіксований фірмою екзогенний чинник потенційно негативної дії.
15	Мунтіян В.І. [19]	Загроза – можливість заподіяння шкоди, майнових, фізичних або моральних (духовних) збитків особистості, суспільству чи державі.
16	Ожегов С.І. [20]	Загроза – це можлива небезпека.
17	Покропивний С.Ф. [9]	Загроза – це потенційні або реальні дії фізичних або юридичних осіб, які порушують стан суб'єкта підприємницької діяльності і здатні призвести до припинення його діяльності або до економічних та інших втрат.
18	Сорочан О. [21]	Загроза – це сукупність умов та факторів, що мають дестабілізуючий вплив на функціонування і розвиток економічної системи.
19	Соснін А.С. [22]	Загроза – це потенційно можливі або реальні події, процеси, обставини або дії зловмисників, які можуть завдати моральних, фізичних або матеріальних збитків.
20	Сухоруков А.І. [23]	Загроза – це такі зміни у зовнішньому або внутрішньому середовищі, що призводять до небажаних змін предмета безпеки.
21	Ушаков В.М. [24]	Загроза – це небезпека, можливість виникнення чогось неприємного, важкого.
22	Чужмаров А.І. [25]	Загроза – це негативні дії, що впливають на ефективність функціонування промислових підприємств.

Доцільно зауважити, що в економічній літературі поряд з поняттям «загроза» використовують такі поняття, як «ризик» та «небезпека». Вони близькі за змістом, однак ототожнювати їх не варто. Під небезпекою частіше всього розуміють об'єктивно існуючу реальність, яка може порушити рівновагу усіх господарчих суб'єктів [14].

Ідентифікація небезпеки – це процес виявлення і встановлення кількісних, якісних, тимчасових, просторових та інших критеріїв, необхідних і достатніх для розробки профілактичних й оперативних заходів, спрямованих на забезпечення ліквідації загроз, особливо тих, які мають прихований характер.

На нашу думку, виявлення та ідентифікація чинників ризику, небезпек і загроз є одним із найважливіших завдань гарантування економічної безпеки підприємства.

Здійснивши теоретичний аналіз наукових джерел вітчизняних та закордонних дослідників щодо питання загроз економічній безпеці підприємства, можна виділити такі причини їх виникнення:

- стихійні природні явища та природні катаклізми (наслідки природних катастроф і природних явищ можуть негативно вплинути на результати підприємницької діяльності та привести до істотних збитків);

- зіткнення суперечливих інтересів (дії конкурентів або інших зацікавлених осіб, спрямовані на дестабілізацію економічного становища підприємства, можуть мати свідомий і корисливий, в тому числі протиправний характер і бути спрямованими на

нанесення шкоди суб'єкту підприємництва);

– результати науково-технічного прогресу (визначити заздалегідь конкретні наслідки тих чи інших наукових відкриттів, технічних винаходів практично неможливо; збитки, пов'язані з нереалізованими на практиці науковими дослідженнями і розробками, а також успішні дії конкурентів у сфері науково-технічного процесу можуть стати причиною значного фінансового збитку);

– неправильно прийняті управлінські рішення (недостатня кваліфікація керівництва, відносна обмеженість свідомої діяльності людини, відмінності в соціально-психологічному стані, ідеалах, оцінках, стереотипах поведінки призводять до помилок під час прийняття управлінських рішень, які можуть спричинити виникнення загроз економічній безпеці підприємства);

– недостатність інформації (обмежена, недостовірна або недостатня інформація призводить до невірної оцінки ситуації, оскільки процес прийняття правильних рішень передбачає наявність досить повної і якісної інформації, таким чином, недостатність інформації унеможливує прийняття якісного управлінського рішення, що зумовлює виникнення загроз економічній безпеці підприємства);

– обмеженість ресурсів (брак природних, матеріальних, трудових, виробничих, фінансових та інших ресурсів для здійснення усіх видів діяльності підприємства може призвести до перебоїв у виробничому процесі і збитків, а звідси і загроз економічній безпеці підприємства).

Зауважимо, що форми прояву загроз економічній безпеці на різних рівнях ієрархії організаційно-економічних структур, незважаючи на спільність дії дестабілізуючих факторів в умовах єдиного економічного простору, мають відмінності. До числа таких глобальних чинників слід віднести: загальний спад виробництва, розлад фінансової системи, зростання соціальної напруги, криміналізацію суспільства й економіки, подальше ослаблення конкурентоспроможності і т.д. [5].

Також слід зауважити, що загрози економічній безпеці підприємства мають комплексний характер. Ознайомившись із науковими джерелами, вважаємо за доцільне класифікувати загрози економічній безпеці підприємства таким чином:

- 1) залежно від джерела виникнення виділяють об'єктивні та суб'єктивні загрози;
- 2) залежно від сфери виникнення загрози поділяють на: економічні, фізичні, психологічні, правові, військово-політичні, еколого-кліматичні, культурні, соціальні, науково-технічні тощо;
- 3) залежно від природи виникнення загрози бувають: економічні, політичні, правові, кримінальні, екологічні, конкурентні, контрагентні, техногенні;
- 4) залежно від місця виникнення виділяють зовнішні та внутрішні загрози;
- 5) залежно від ступеня небезпеки – небезпечні та особливо небезпечні загрози;
- 6) залежно від розвитку у просторі – загальнонаціональні, локальні та індивідуальні загрози;
- 7) залежно від розвитку у часі – безпосередні, близькі і далекі;
- 8) залежно від можливості прогнозування – прогнозовані та непередбачувані (форс-мажорні) загрози;
- 9) залежно від ступеня ймовірності – потенційні, реальні та фактичні загрози;
- 10) залежно від можливості контролю – контрольовані та неконтрольовані;
- 11) залежно від наслідків дій – незначні, істотні, значні, катастрофічні;
- 12) залежно від динаміки впливу виділяють загрози щодо зростання, стабільності та зниження впливу;
- 13) залежно від частоти виникнення – постійні та випадкові загрози;
- 14) залежно від дії на об'єкт – активні та пасивні загрози;
- 15) залежно від способу здійснення загрози поділяють на: промислове шпигунство, розкрадання, вербування і підкуп персоналу, психологічний вплив на

персонал, технологічний доступ та інші;

16) залежно від ознаки їх здійснення в просторі виділяють загрози, які можливі на: території підприємства; території, що прилягає до підприємства; території регіону; території країни; закордонній території;

17) залежно від сфери діяльності загрози поділяють на такі, що стосуються: сфери інвестицій, фінансового забезпечення, конструювання, матеріального забезпечення, технічного обслуговування, виробництва та збуту;

18) залежно від структури економічної безпеки підприємства виділяють загрози фінансовій, інтелектуальній, кадровій, технологічній, правовій, інформаційній, екологічній, силовій, ринковій та інтерфейсній складовим;

19) залежно від характеру спрямування – прямі та непрямі загрози;

20) залежно від природи виникнення розрізняють природні та антропогенні загрози;

21) залежно від ступеню сприйняття – завищені, адекватні, занижені та уявні загрози.

З поданого вище можна зробити висновок, що діагностика загроз економічної безпеки повинна враховувати специфічні галузеві особливості суб'єкта господарювання, оскільки класифікація загроз є досить місткою і не всі види загроз можуть виникати на одному підприємстві, так як вони є взаємозалежними одна з одною.

Отже, сукупність загроз в цілому і в розрізі окремих груп за перерахованими вище ознаками буде постійно змінюватися, що пояснюється і як результат управління, і як зміна зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

На нашу думку, доцільно виділити найбільш значимі загрози економічній безпеці підприємства за ступенями. Серед них:

I ступінь: низький професійний рівень керівників, плинність кваліфікованих кадрів, низька компетентність персоналу, низький рівень обліково-аналітичної діяльності, відсутність системи контролю, вибір ненадійних партнерів й інвесторів, низька ліквідність і платоспроможність, збитковість господарської діяльності, недостатній обсяг оборотних коштів, низький рівень фінансової стійкості, економічні кризи, низький технічний і технологічний рівень виробництва, відсутність інновацій, корупція і зловживання посадовими повноваженнями, нестабільна політична ситуація, шахрайство і крадіжка;

II ступінь: порушення трудової дисципліни, відсутність або наявність формальної системи планування, недоступність кредитних ресурсів, обмеженість ринку збуту, низький рівень маркетингу, інфляція, зростання цін на енергоносії, рівень життя населення, порушення режиму збереження комерційної таємниці, інформаційне шпигунство, наявність великої кількості документації і погоджень, відсутність інформаційних технологій в обліково-аналітичній діяльності, низька ділова репутація, проникнення конкурентної розвідки, застарілість основних фондів, протиправні дії кримінальних структур, можливість рейдерських захоплень;

III ступінь: відсутність посадових інструкцій, рівень безробіття, вихід з ладу комп'ютерної техніки, відсутність ієрархічної системи доступу до інформації, відсутність комунікаційної системи зв'язку між підрозділами й окремими працівниками підприємства, аварії, пожежі, вибухи, перебої в електро-, водо- і теплопостачанні, відсутність транспортно-логістичної інфраструктури, низька корпоративна культура, відсутність системи виявлення і вирішення конфліктних ситуацій, відсутність кар'єрного росту, страйки.

Таким чином, здійснивши теоретичний аналіз загроз економічній безпеці підприємства, ще раз переконуємось, що для будь-якого підприємства завжди існують загрози, які надходять ззовні або виникають усередині підприємства. Загрозу визначено

як реальну можливість впливу дії навмисного чи ненавмисного характеру, що порушує стійкість функціонування підприємства, завдає йому матеріальних та нематеріальних збитків, однак їх глибинний аналіз буде метою подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України № 964 – IV від 10.06.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Абрамов В. Комплексная система безопасности предпринимательства / В. Абрамов // Мир безопасности. – 2010. – № 5. – С. 15-27.
3. Афонцев С.А. Дискуссионные проблемы концепции национальной экономической безопасности / С.А. Афонцев // Россия XXI. – 2001. – № 2. – С. 38.
4. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
5. Бендиков М.А. Экономическая безопасность предприятия в условиях кризисного развития / М.А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – № 10. – 2011. – С. 28-35.
6. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятия: подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.А. Безпалько, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2006. – 208 с.
7. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации / О.А. Грунин, С.О. Грунин. – СПб.: Питер, 2002. – 41 с.
8. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України / С.П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Збірник матеріалів науково-практичної конференції, Київ, 16-17 травня 2001 р. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 146-171.
9. Економіка підприємства: підручник [за заг. ред. С.Ф. Покропивного]. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
10. Економічна безпека: навч. посіб. за ред. Варналій З.С. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
11. Загроза. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Загроза.
12. Зима Л.Н. Механизмы оценки экономической безопасности стратегических объектов. / Л.Н. Зима. // Модели управления в рыночной экономике. – Донецк: ДонНУ. – Т.1. – 2003. – 357 с.
13. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення / А.Б. Качинський. – К.: НІСД, 2001. – 312 с.
14. Коломієць Г.М. Категорія «ризик» в дискусії сучасної економічної теорії / Г.М. Коломієць, Ю.Г. Гузненков // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2010. – № 921. Економічна серія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6831/2/Kolomiets.pdf>
15. Королев М.И. Экономическая безопасность фирмы: теория, практика, выбор стратегии: [монография] / М.И. Королев. – М.: Экономика, 2011. – 284 с.
16. Корчевська Л.О. Методологічні питання економічної безпеки підприємства / Л.О. Корчевська, Г.В. Жосан // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – Вип. 29. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vetp/2010_29/10klosoe.pdf
17. Кузнецов И.Н. Бизнес-безопасность / И.Н. Кузнецов. – М.: Дашков и К, 2010. – 452 с.
18. Мігус І.П. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання / І.П. Мігус, С.М. Лаптев // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua/
19. Мунтіян В.І. Основи теорії інформаційної моделі економіки / В.І. Мунтіян. – К.: КИИЦ, 2004. – 368 с.
20. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов – М.: Рус. яз., 1985. – 797 с.
21. Сорочан О. Экономическая безопасность: состояние и угрозы в республике Молдова / О. Сорочан, Д. Игнатюк // Zeszyty naukowe politechniki rzeszowskiej ekonomia i nauki humanistyczne. – 2002. – № 3. – Z. 19.
22. Соснин А.С. Менеджмент безопасности предпринимательства: [уч. пособ.] / А.С. Соснин, П.Я. Прыгунов. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 357 с.
23. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: монографія / (передмова акад. НАН України С.І. Пирожкова). – К.: НППМБ, 2004. – 117 с.
24. Ушаков Д.Н. Большой толковый словарь современного русского языка / Д.Н. Ушаков. – М.: «Альта-принт», 2005. – 1248 с.
25. Чужмаров А.И. Обеспечение экономической безопасности промышленных предприятий как основной фактор эффективного функционирования отрасли промышленности / А.И. Чужмаров. – М.: Институт проблем информационной безопасности МГУ им. М.В. Ломоносова // Информационное общество, 2004. – Вып. 3-4. – С. 120-134.
26. Varnes D. Landslide hazards zonation, a review of principles and practice. – 1984. – UNESCO. – 63 p.

References:

1. Pro osnovy` nacional`noyi bezpeky` Ukrayiny`: Zakon Ukrayiny` # 964 – IV vid 10.06.2003 [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Abramov V. Kompleksnaja sistema bezopasnosti predprinimatel'stva / V. Abramov // *Mir bezopasnosti*. – 2010. – № 5. – S. 15-27.
3. Afoncev S.A. Diskussionnye problemy koncepcii nacional'noj jekonomicheskoy bezopasnosti / S.A. Afoncev // *Rossija XXI*. – 2001. – № 2. – S. 38.
4. Balabanov I.T. Risk-menedzhment / I.T. Balabanov. – M.: *Finansy i statistika*, 1996. – 192 s.
5. Bendikov M.A. Jekonomicheskaja bezopasnost' predpriyatija v uslovijah krizisnogo razvitija / M.A. Bendikov // *Menedzhment v Rossii i za rubezhom*. – № 10. – 2011. – S. 28-35.
6. Gaponenko V.F. Jekonomicheskaja bezopasnost' predpriyatija: podhody i principy / V.F. Gaponenko, A.A. Bezpalko, A.S. Vlaskov. – M.: *Os'-89*, 2006. – 208 s.
7. Grunin O.A. Jekonomicheskaja bezopasnost' organizacii / O.A. Grunin, S.O. Grunin. – Spb : *Piter*, 2002. – 41 s.
8. Dubecz`ka S.P. Ekonomichna bezpeka pidpry`yemstv Ukrayiny` / S.P. Dubecz`ka // *Nederzhavna sy`stema bezpeky` pidpry`yemny`cztva yak sub`yekt nacional'noyi bezpeky` Ukrayiny`*: Zbirny`k materialiv naukovoprakty`chnoyi konferenciyi, Ky`yiv, 16-17 travnya 2001 r. – K.: *Vy`d-vo Yevrop. un-tu*, 2003. – S. 146-171.
9. *Ekonomika pidpry`yemstva: pidruchny`k [za zag. red. S.F. Pokropy`vnoho]*. – K.: *KNEU*, 2001. – 528 s.
10. *Ekonomichna bezpeka: navch. posib. za red. Varnalij Z.S.* – K.: *Znannya*, 2009. – 647 s.
11. *Zagroza. Vikipediya [Elektronny`j resurs]*. – Rezhym dostupu: uk.wikipedia.org/wiki/Zagroza.
12. Zy`ma L.N. Mexany`zmy ocenky` ekonomicheskoy bezopasnosti` strategy`chesky`x ob`yektov. / L.N. Zy`ma. // *Modely` upravleny`ya v rynochnoj ekonomiy`ke*. – *Doneczk: DonNU*. – T.I. – 2003. – 357 s.
13. Kachy`ns`ky`j A.B. *Ekologichna bezpeka Ukrayiny`*: sy`stemny`j analiz perspekty`v pokrashhenya / A.B. Kachy`ns`ky`j. – K : *NISD*, 2001. – 312 s.
14. Kolomiyec` G.M. *Kategoriya «ry`zy`k» v dy`skusiyi suchasnoyi ekonomichnoyi teorii* / G.M. Kolomiyec`, Yu.G. Guzenkov // *Visny`k Xarkivs`kogo naczional`nogo universy`tetu im. V.N. Karazina*. – 2010. – # 921. *Ekonomichna seriya [Elektronny`j resurs]*. – Rezhym dostupu : <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6831/2/Kolomiets.pdf>.
15. Korolev M.I. *Jekonomicheskaja bezopasnost' firmy: teorija, praktika, vybor strategii* : [monografija] / M.I. Korolev. – M.: *Jekonomika*, 2011. – 284 s.
16. Korchevs`ka L.O. *Metodologichni py`tannya ekonomichnoyi bezpeky` pidpry`yemstva* / L.O. Korchevs`ka, G.V. Zhosan // *Visny`k ekonomiky` transportu i promy`slovosti*. – 2010. – Vy`p. 29. – [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vetp/2010_29/10klosoe.pdf
17. Kuznecov I.N. *Biznes-bezopasnost'* / I.N. Kuznecov. – M.: *Dashkov i K*, 2010. – 452 s.
18. Migus I.P. *Neobxidnist` rozmezhuвання ponyat` «zagroza» ta «ry`zy`k» pry`diagnosty`ci ekonomichnoyi bezpeky` sub`yektiv gospodaryuvannya* / I.P. Migus, S.M. Lapytev // *Efekty`vna ekonomika*. – 2011. – # 12. – [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: www.economy.nayka.com.ua/
19. Muntijan V.I. *Osnovy` teorii informacijennoyi modeli ekonomiky`* / V.I. Muntijan. – K. : *KY`Y`Cz*, 2004. – 368 s.
20. Ozhegov S.I. *Slovar' russkogo jazyka* / S.I. Ozhegov – M.: *Rus. jaz.*, 1985. – 797 s.
21. Sorochan O. *Jekonomicheskaja bezopasnost': sostojanie i ugrozy v respublike Moldova* / O. Sorochan, D. Ignatjuk // *Zeszyty naukowe politechniki rzeszowskiej ekonomia i nauki humanistyczne*. – 2002. – № 3. – Z. 19.
22. Sosnin A.S. *Menedzhment bezopasnosti predprinimatel'stva: [uch. posob.]* / A.S. Sosnin, P.Ja. Prygunov. – K.: *Izd-vo Evrop. un-ta*, 2002. – 357 s.
23. Suxorukov A.I. *Problemy` finansovoyi bezpeky` Ukrayiny`* : monografija / (peredmova akad. NAN Ukrayiny` S.I. Py`rozhkova). – K. : *NIPMB*, 2004. – 117 s.
24. Ushakov D.N. *Bol'shoj tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka* / D.N. Ushakov. – M.: «Al'ta-print», 2005. – 1248 s.
25. Chuzhmarov A.I. *Obespechenie jekonomicheskoy bezopasnosti promyshlennyh predprjatij kak osnovnoj faktor jeffektivnogo funkcionirovanija otrasli promyshlennosti* / A.I. Chuzhmarov. – M.: *Institut problem informacijennoj bezopasnosti MGU im. M.V. Lomonosova* // *Informacionnoe obshhestvo*, 2004. – Vyp. 3-4. – S. 120-134.
26. Varnes D. *Landslide hazards zonation, a review of principles and practice*. – 1984. – UNESCO. – 63 p.

Keywords: danger; risk; security; economic security; management of economic security.

Ключові слова: загроза; небезпека; ризик; безпека; економічна безпека підприємства; управління економічною безпекою підприємства.

Ключевые слова: угроза; опасность; риск; безопасность; экономическая безопасность предприятия; управление экономической безопасностью предприятия.